

АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ

у **4** ТОМАХ

За редакцією
академіка НАМН України,
професора **В.М. ЗАПОРОЖАНА**

ТОМ **2**

НЕОНАТОЛОГІЯ

МЕДИЦИНА

АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ

у **4** ТОМАХ

0000441390

За редакцією академіка НАМН України,
професора **В.М. ЗАПОРОЖАНА**

Том **2**

НЕОНАТОЛОГІЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністерством охорони здоров'я України як національне керівництво
для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації,
лікарів-інтернів і лікарів-курсантів вищих медичних навчальних закладів
(факультетів) післядипломної освіти

1605890

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністерством освіти і науки України як національний підручник
для студентів старших курсів вищих медичних навчальних закладів
IV рівня акредитації та лікарів-інтернів, курсантів вищих медичних
навчальних закладів (факультетів) післядипломної освіти

Київ

ВСВ "Медицина"

2013

УДК 616-053.31(075.8)

ББК 57.333я73

А 89

Авторський колектив:

В.М. Запорожан — акад. НАМН України, д-р мед. наук, проф., ректор Одеського національного медичного університету;

М.Л. Аряєв — чл.-кор. НАМН України, д-р мед. наук, проф., зав. кафедри педіатрії № 1, неонатології та біоетики Одеського національного медичного університету;

Д.О. Добрянський — д-р мед. наук, проф. кафедри педіатрії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Координатор роботи авторського колективу: *В.В. Подольський* — д-р мед. наук, проф., заступник директора ДУ "ІПАГ НАМН України" з наукової роботи

Рецензенти:

Ю.П. Вдовиченко — д-р мед наук, проф., чл.-кор. НАМН України, перший проректор НМАПО імені П.Л. Шупика, зав. кафедри акушерства, гінекології та перинатології;

В.В. Камінський — д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України, зав. кафедри акушерства, гінекології та репродуктології НМАПО імені П.Л. Шупика;

Ю.С. Паращук — д-р мед. наук, проф., зав. кафедри акушерства та гінекології № 2 Харківського національного медичного університету

Фахові рецензенти:

Ю.Г. Антипкін — директор ДУ "Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України", акад. НАМН України;

Т.М. Клименко — д-р мед. наук, проф., зав. кафедри неонатології Харківської медичної академії післядипломної освіти

Акушерство та гінекологія: У 4 т.: національний підручник / Кол. авт.; за ред. А89 акад. НАМН України, проф. В.М. Запорожана. — Т. 2: Неонатологія / В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв, Д.О. Добрянський. — К.: ВСВ "Медицина", 2013. — 928 с.

ISBN 978-617-505-257-0

ISBN 978-617-505-276-1 (Т. 2)

Розгляд у національному підручнику одночасно проблем акушерства, гінекології і неонатології ґрунтується на історичному взаємозв'язку цих дисциплін, а також враховує сучасну єдність підходів до надання медичної допомоги новонародженим в акушерських стаціонарах, перинатальних центрах і спеціалізованих неонатологічних відділеннях дитячих лікарень. Національний підручник відповідає програмам з дипломної та післядипломної освіти лікарів за спеціальністю "Неонатологія".

У підручнику висвітлено питання організації медичної допомоги новонародженим, фізіології та патології плода і новонародженої дитини. Систематизовано інформацію про основні патологічні стани і захворювання в неонатальний період. Викладено принципи медикаментозного лікування й інтенсивної терапії в новонароджених.

Для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, лікарів-інтернів, курсантів вищих медичних навчальних закладів (факультетів) післядипломної освіти, ординаторів, аспірантів і науковців.

УДК 616-053.31(075.8)

ББК 57.333я73

ISBN 978-617-505-257-0

ISBN 978-617-505-276-1 (Т. 2)

© В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв, Д.О. Добрянський, 2013

© ВСВ "Медицина", оформлення, 2013

ЗМІСТ

Список скорочень.....	8
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ НОВОНАРОДЖЕНИМ.....	10
Неонатологія: предмет, термінологія та етико-правові основи.....	10
Основи перинатальної медицини, завдання перинатальних центрів, організація транспортування новонароджених.....	27
Регіоналізація перинатальної допомоги.....	27
Транспортування новонароджених.....	31
Організація роботи дитячих відділень пологового будинку, відділень інтенсивної терапії, патології новонароджених і недоношених дітей.....	37
Відділення спільного перебування матері та дитини в акушерському стаціонарі.....	37
Відділення неонатального догляду і лікування новонароджених акушерського стаціонару.....	41
Відділення інтенсивної терапії новонароджених акушерського стаціонару....	41
Відділення патології новонароджених дитячої лікарні.....	43
Відділення для недоношених новонароджених дитячої лікарні.....	44
Відділення інтенсивної терапії новонароджених дитячої лікарні.....	45
Санітарно-протиепідемічний режим пологового будинку і неонатальних відділень дитячої лікарні.....	46
Загальні положення.....	46
Організація комплексу профілактичних заходів.....	50
Епідеміологічне спостереження.....	59
Принципи формулювання клінічного діагнозу відповідно до МКХ-10.....	68
Розділ 2. ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ ПЛОДА.....	73
Ембріологія плода в нормі та при патології.....	73
Гаметопатії, бластопатії, ембріопатії, фетопатії. Преконцепційна профілактика.....	78
Диспансерне спостереження за вагітними.....	82
Перинатальний ризик.....	87
Наслідки дії шкідливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища під час вагітності.....	97
Перинатальний моніторинг стану плода.....	106
Аntenатальне визначення гестаційного віку плода.....	106
Аntenатальна діагностика порушень стану плода.....	108
Аntenатальне визначення затримки внутрішньоутробного розвитку плода і методи її корекції.....	115
Аntenатальна діагностика спадкових захворювань, вад розвитку і тактика ведення вагітності.....	120
Інтранатальний моніторинг стану плода.....	126
Психологічні проблеми в клінічній перинатології.....	133
Психологічна підтримка під час вагітності та підготовки до пологів.....	141
Розділ 3. ФІЗІОЛОГІЯ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ.....	145

Анатомо-фізіологічні особливості органів і систем доношеної новонародженої дитини	145
Зовнішній вигляд новонародженого. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри та підшкірної жирової клітковини	145
Анатомо-фізіологічні особливості кісткової системи	147
Анатомо-фізіологічні особливості м'язової системи	148
Анатомо-фізіологічні особливості дихальної системи	149
Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної системи	152
Анатомо-фізіологічні особливості системи травлення	154
Анатомо-фізіологічні особливості сечової системи	156
Анатомо-фізіологічні особливості статевої системи	157
Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи	158
Анатомо-фізіологічні особливості ендокринної системи	160
Анатомо-фізіологічні особливості системи крові	162
Особливості водно-електролітного обміну новонароджених	163
Фізіологія водного обміну	163
Фізіологія електролітного обміну	176
Особливості кислотно-основного стану новонароджених	184
Система регулювання кислотно-основного стану	184
Клінічне спостереження за новонародженим	188
Клінічне обстеження новонародженого	188
Транзиторні стани	195
Постнатальна оцінка гестаційного віку та маси тіла новонародженого	200
Догляд за новонародженим. Стандарти профілактичних заходів	201
Догляд за новонародженим	201
Тепловий захист новонароджених	204
Профілактичні щеплення	209
Скринінг новонароджених	211
Вигодовування новонароджених	212
Переваги грудного вигодовування для дітей і жінок	212
Становлення лактації	214
Організація грудного вигодовування	216
Абсолютні і тимчасові протипоказання до грудного вигодовування, ускладнення й утруднення	220
Десять принципів успішного грудного вигодовування, запропонованих ВООЗ і ЮНІСЕФ	225
Розділ 4. ПАТОЛОГІЯ НЕОНАТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ	230
Розлади, пов'язані з тривалістю вагітності і розмірами плода	230
Сповільнений ріст і недостатність харчування плода (затримка внутрішньоутробного розвитку)	230
Недоношені діти	237
Новонароджені з масою тіла, зовнішньою для гестаційного віку	281
Пологова травма	282
Пологова травма м'яких тканин і кісток	283
Внутрішньочерепні травматичні крововиливи	286

ЗМІСТ

Пологова травма спинного мозку	292
Пологова травма черепних і периферичних нервів	296
Пологова травма внутрішніх органів	298
Асфіксія новонародженого	300
Визначення, етіологія і патогенез	300
Класифікація, клінічна картина і діагностика асфіксії	302
Принципи лікування, профілактики і прогноз	307
Захворювання і вади розвитку дихальної системи	311
Патофізіологічні передумови розвитку захворювань легенів у новонароджених	311
Дихальні розлади в новонародженого	316
Респіраторний дистрес-синдром	327
Синдром аспірації меконію	335
Найважливіші синдроми витоку повітря в новонароджених	340
Пневмонія новонароджених	360
Транзиторне тахіпное новонароджених	365
Бронхолегенева дисплазія	367
Гострі респіраторні вірусні інфекції	372
Легенева кровотеча	376
Природжені вади розвитку органів дихання	377
Захворювання і вади розвитку серцево-судинної системи	388
Оцінка стану новонароджених із можливою патологією серцево-судинної системи	388
Природжені вади системи кровообігу	394
Порушення ритму серця в новонароджених	405
Кардіоміопатії	412
Міокардит	419
Гіпербілірубінемії новонароджених	421
Метаболізм білірубину	421
Фізіологічна жовтяниця	426
Жовтяниці з непрямою гіпербілірубінемією внаслідок пшперпродукції білірубину	427
Печінкові жовтяниці з непрямою гіпербілірубінемією (кон'югаційні)	430
Печінкові жовтяниці з прямою гіпербілірубінемією	431
Обструктивні (механічні) жовтяниці	434
Принципи лікування непрямих і прямих гіпербілірубінемій новонароджених	436
Гемолітична хвороба плода і новонародженого	443
Геморагічні і гематологічні розлади і захворювання	452
Загальні принципи діагностики гематологічної патології	452
Тромбоцитопенічні кровотечі	452
Кровотечі в новонароджених із нормальною кількістю тромбоцитів	459
Тромбози	465
Лейкоцитарні порушення	466
Анемія	472
Поліцитемія	479
Ендокринні захворювання і порушення обміну речовин, специфічні для плода і новонародженого	481
Неонатальні порушення обміну кальцію, магнію і фосфору	481

ЗМІСТ

Захворювання надниркових залоз	490
Порушення статевої диференціації	497
Захворювання щитоподібної залози	506
Неонатальні порушення вуглеводного обміну	512
Захворювання і вади розвитку системи травлення	520
Захворювання і вади розвитку ротової порожнини і ший	520
Захворювання і вади розвитку стравоходу	522
Захворювання і вади розвитку шлунка	525
Захворювання і вади розвитку, які супроводжуються синдромом обструкції кишок	527
Захворювання і вади розвитку підшлункової залози	536
Захворювання печінки	537
Аномалії пуповини, черевної стінки, сечової і жовткової проток	541
Асцит	545
Перитоніт	546
Синдром мальабсорбції	548
Функціональні порушення травного каналу	551
Кишкові інфекції	553
Захворювання шкіри в новонароджених	554
Неонатальні дерматози	554
Природжені захворювання шкіри	560
Спадкові захворювання і дефекти шкіри	565
Захворювання нервової системи	571
Внутрішньочерепні нетравматичні крововиливи	571
Інфекційні захворювання центральної нервової системи	573
Природжені вади розвитку центральної нервової системи	583
Судоми новонароджених	594
Гіперамоніємія новонароджених	605
Захворювання і вади розвитку сечової системи	609
Загальні принципи діагностики патології сечової системи	609
Природжені і спадкові захворювання сечової системи	614
Гломерулопатії і тубулопатії	623
Судинні хвороби нирок	630
Розділ 5. ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ, СПЕЦИФІЧНІ ДЛЯ ПЕРИ-	
 І НЕОНАТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ	636
Сучасна концепція внутрішньоутробних і перинатальних інфекцій	636
Синдром природженої краснухи	644
Природжена цитомегаловірусна інфекція	649
Природжена інфекція, спричинена вірусом простого герпесу	653
Природжений вірусний гепатит	659
ВІЛ-інфекція	665
Природжена інфекція, спричинена вірусом вітряної віспи	672
Природжена інфекція, спричинена парвовірусом В19	677
Сепсис новонароджених	680
Природжений туберкульоз	694

ЗМІСТ

Природжений токсоплазмоз	699
Неонатальний (дисемінований) лістеріоз	704
Кандидоз новонародженого	707
Природжений сифіліс	712
Омфаліт новонародженого з незначною кровотечею або без неї	719
Неонатальний інфекційний мастит	722
Кон'юнктивіт і дакриїцистит новонароджених	723
Неонатальна інфекція сечовивідних шляхів	728
Неонатальні інфекції шкіри	732
Розділ 6. ІНТЕНСИВНА ТЕРАПІЯ В ПЕРІОД НОВОНАРОДЖЕНОСТІ	736
Початкова і реанімаційна допомога новонародженому	736
Киснева терапія і дихальна підтримка новонароджених	752
Киснева терапія	752
Дихальна підтримка	755
Інтенсивна терапія порушень водно-електролітного балансу в новонароджених	795
Інтенсивна терапія порушень КОС	808
Парентеральне харчування новонароджених	815
Інтенсивна терапія судомного синдрому	823
Інтенсивна терапія набряку головного мозку	827
Інтенсивна терапія артеріальної гіпертензії	833
Інтенсивна терапія серцевої недостатності	838
Інтенсивна терапія набряку легенів	845
Інтенсивна терапія гострої ниркової недостатності	849
Інтенсивна терапія гострої недостатності надниркових залоз	855
Інтенсивна терапія шоку	858
Додатки	863
Література	917